

PARLEM UNA ESTONA

L'objectiu d'aquesta exposició és explicar-los l'experiència *Parlem una estona*. Aquesta activitat consisteix a posar en contacte persones que han vingut a viure al nostre país i que estan aprenent català amb persones que són aquí —independentment del lloc on hagin nascut— que parlin un bon català, per tal que es coneguin. També els exposaré els beneficis que això ha comportat.

La transmissió d'una llengua a nous parlants, perquè sigui efectiva, ha de ser també afectiva. És a dir, ha d'aconseguir un cert grau d'adhesió i d'identificació de l'aprenent amb la comunitat lingüística d'acollida. El contacte personal, en aquest procés, hi té un paper fonamental. Amb professors, cursos i aules no n'hi ha prou; això és necessari, però insuficient. Aquesta experiència intenta anar més enllà i facilitar aquest altre aspecte.

Permetin-me que abans d'explicar-los aquesta experiència els llegeixi un fragment de l'article de Juan Carlos Moreno Cabrera «Diversitat lingüística mundial a l'era de la globalització», publicat a *Llengua i immigració*:

Si pensem que les llengües són exclusivament mitjans de transmissió d'informació, des d'un bon començament cometrem un error. Les llengües són molt més que això. Són mitjans d'identificació i de caracterització de la personalitat i de la manera de fer i de ser d'una comunitat o col·lectivitat que comparteix moltes coses. A més les llengües fan possible que un individu s'integri en una comunitat o grup sense haver de renunciar a les seves característiques individuals a la seva manera de ser.

Aquests dos aspectes de les llengües, el comunicatiu i l'identificatiu, són absolutament inseparables i molts dels prejudicis més perillosos sobre la conducta lingüística sorgeixen quan només se'n té en compte un.

QUÈ ÉS *PARLEM UNA ESTONA*?

És un projecte que posa en contacte una persona que ha vingut d'un altre país i està aprenent a parlar català amb una persona que és d'aquí o que fa temps que hi viu i que té el domini lingüístic suficient per transmetre-li un bon model de llengua, perquè es trobin, es coneguin, parlin...

OBJECTIUS

Hi ha dos grans objectius, d'una banda fer de la llengua catalana la llengua de comunicació, la llengua d'ús entre els autòctons i els immigrants, i de l'altra, establir un interreconeixement entre els participants. Aquests dos objectius estan plenament interrelacionats i no s'acompleixen l'un sense l'altre.

Que els immigrants adquireixin fluïdesa lingüística, que coneguin l'entorn —els topònims, els carrers...—, que els catalanoparlants tinguin consciència del canvi lingüístic i per tant actuïn consegüentment i que totes dues parts participin conjuntament en diverses activitats són altres objectius que ens proposem.

PRECEDENTS

Nosaltres no hem inventat res. Osona no ha estat pionera en aquest projecte. Aquí, anteriorment es va fer amb estudiants de la Universitat Autònoma i un grup d'immigrants que havien viscut a la plaça de Catalunya i que aprenien català. Aquesta iniciativa es fa també a les universitats estrangeres.

Al Consorci per a la Normalització Lingüística, enguany s'ha fet a Cornellà amb altres entitats, i simultàniament també l'han dut a terme altres centres de normalització lingüística. A Osona l'experiència és fruit de l'acord entre el Consorci per a la Normalització Lingüística i Òmnium Cultural.

TEMPORALITAT

L'activitat té un principi i un final. Va durar tres mesos; el mateix temps que duren els quadrimestres dels cursos de català per a adults. Va començar a l'abril i va acabar al juny de 2003. És important que es delimiti en el temps perquè això no condiciona les persones que s'hi apunten. La trobada és setmanal i la durada és decisió de cadascú, en general és d'hora, hora i mitja.

PARTICIPANTS

En la nostra experiència, la del Centre de Normalització Lingüística, els destinataris eren, d'una banda, com a aprenents de català, els alumnes de català de nivell bàsic, i de l'altra, els estudiants de català, però de nivells que tenen un bon domini de la llengua: cursos intermedi, mitjà i superior. S'hi van interessar 108 persones i es va proposar de fer a Vic i Torelló.

Dades dels aprenents de català:

a) *Lloc de naixement*

- 70 % provenen de l'Amèrica Central i l'Amèrica del Sud.
- 12 % provenen de l'Estat espanyol.
- 9 % provenen dels països de l'est d'Europa.
- 6 % provenen del nord d'Àfrica i l'Àfrica subsahariana.
- 3 % provenen de l'Europa comunitària.

b) *Llengua*

— 76 % tenen el castellà com a primera llengua. De la resta, un 6 % tenen com a primera llengua el portuguès i un 18 % en tenen d'altres (francès, rus, lituà, alemany, àrab i polonès).

— 24 % parlen altres llengües a més de la pròpia. D'aquests, el 87 % no tenen el castellà com a primera llengua.

c) *Any d'arribada*

- 52 % van arribar l'any 2002.
- 21 % van arribar l'any 2001.
- 9 % van arribar l'any 2000.
- 6 % van arribar l'any 1999.
- 3 % van arribar l'any 1998.
- 3 % van arribar l'any 1988.
- 3 % van arribar l'any 1977.
- 3 % van arribar l'any 1976.

d) *Sexe*

- 73 % són dones.
- 27 % són homes.

e) *Preferències*

— 70 % es mostren indiferents davant el fet que el voluntari sigui home o dona.

- 21 % prefereixen que el voluntari sigui del mateix sexe.
- 9 % volen que el voluntari sigui de l'altre sexe.

f) *Edat*

- 12,5 % tenen més de 45 anys.
- 47 % tenen entre 30 i 40 anys. Dins d'aquesta franja d'edat, la majoria tenen entre 36 i 40 anys.
- 25 % tenen entre 24 i 30 anys.
- 15,5 % tenen entre 17 i 18 anys.

FASES DE L'ACTIVITAT

- Dissenyar el projecte.
- Establir els perfils lingüístics dels dos grups de participants.
- Fer-ne difusió.
- Tenir dades dels participants.
- Assessorar els participants.
- Establir els criteris d'aparellament: edat, interessos, disposició, caràcter, tipus de parella (de dos membres, trios...), sexe..., informació que prèviament haurem extret de les fitxes. (Sembla difícil fer quadrar totes aquestes dades, però el coneixement previ dels alumnes va facilitar extraordinàriament aquesta tasca.)
- Preparar la trobada de les parelles i del grup.
- Fer-ne el seguiment.
- Celebrar la cloenda.
- Avaluar-ne els resultats.

COMPROMISOS

- Trobar-se un cop a la setmana. Nosaltres els demanem que es trobin un cop per setmana i que tot allò que sigui de més a més —sopar, caminar, anar al cine, trobar-se amb els amics d'un o de l'altre— és cosa seva. De manera que els convidem a fer alguna cosa més que la trobada setmanal.
- Parlar sempre en català.
- No corregir els aprenents directament, si no és que ho demanen. La manera de corregir-los ha de ser, sempre que és pugui, subtil.
- Conscienciar ambdues parts que la millor manera d'adquirir fluïdesa en una llengua és parlar-la i que és un procés que vol pràctica i temps.
- Entendre i parlar, una mica, en català, en els casos de participants dels cursos bàsics.

AVALUACIÓ

Aquesta activitat l'hem avaluat de diverses maneres, complementàries les unes amb les altres:

- amb el nombre d'inscrits (hi va haver molt bona resposta);
- amb la participació a la sortida;
- amb les respostes de l'enquesta (anònima) que es va fer al final;
- amb el contacte professor-alumne en el dia a dia, en el nostre cas.

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

Com que era la primera vegada que ho fèiem, només vàrem fer una sortida, que va ser al monestir de Sant Pere de Casserres. Els va agradar molt. Les activitats complementàries són imprescindibles per conèixer l'entorn, per situar-los geogràficament i físicament en l'espai, i a més es permet compartir-les amb companys i amics dels participants.

EFFECTES POSITIVS DE L'ACTIVITAT

Després de dur a terme l'experiència hem comprovat que les hipòtesis que havíem formulat al començament es verificaven a la pràctica i que per tant, les característiques de l'activitat són:

1. *Fomenta la voluntat de pertinença i reforça la identitat d'ambdues parts*

Saoka Kingolo, natural del Congo, a la jornada de debat i reflexió «Benvinguts. La integració de la immigració i la interculturalitat als Països Catalans», organitzada per la Fundació Congrés de Cultura Catalana el 22 de març de 2003 a Barcelona, afirmava: «La integració pot definir-se com l'adscripció personal, de manera voluntària i individual a una societat. Quan una persona pren la decisió d'anar a un lloc i viure-hi cal que faci un esforç per adaptar-s'hi, per integrar-s'hi, sense que això hagi de suposar renunciar a tots els seus valors.»

Luís Vilorio, a l'article «Sobre la identitat dels pobles» publicat a la revista *Idees* diu: «La seva absència [es refereix a la identitat] turmenta, desassossega; assolir la pròpia identitat és en canvi, penyora de pau i seguretat interiors. La identitat respon, en aquest segon sentit, a una necessitat profunda, està carregada de valor. Els enunciats descriptius no són suficients per a definir-la.» I continua: «Per identitat d'un poble podem entendre el que un sub-

jecte es representa quan es reconeix o reconeix una altra persona com a membre d'aquest poble.»

La identitat es pot definir com el concepte alhora estable i dinàmic que té cada persona —o cada col·lectiu— de si mateix, que sorgeix de la relació que ha tingut tant amb si mateix com amb els altres.

La identificació amb un lloc és necessària ja que la pertinença fomenta l'autoestima de cadascú, independentment del lloc on s'hagi nascut. La identitat individual i la col·lectiva es complementen, se sumen i es retroalimenten. El desconeixement redueix el distanciament. El distanciament provoca indiferència, desinterès i, a la llarga, potser odi. El desconeixement, el fanatisme. La identitat d'un immigrant amb el seu país d'origen se suma a la identitat del país on viurà a partir d'un moment determinat. La llengua, doncs, no es pot desvincular de la identitat i del sentit de pertinença. La identitat no és limitada al lloc d'origen. És múltiple i complexa.

Cal potenciar iniciatives que promoguin el coneixement dels uns i dels altres. La societat receptora necessita aclarir la identitat col·lectiva i consolidar la llengua catalana com a llengua comuna que faciliti la convivència.

La integració només és possible partint d'una base cultural pròpia. Una integració que doni pas a una societat cohesionada depèn del pas del temps i de les actituds favorables, tant dels immigrants com de la societat receptora, així com de l'habilitat política i administrativa.

L'article 4 del títol preliminar de la Declaració Universal de Drets Lingüístics diu:

1. Aquesta Declaració considera que les persones que es traslladen i s'estableixen al territori d'una comunitat lingüística diferent de la pròpia tenen el dret i el deure de mantenir-hi una relació d'integració. La integració s'entén com una socialització addicional d'aquestes persones de manera que puguin conservar les característiques culturals d'origen, però comparteixin amb la societat que les acull referències, valors i comportaments per permetre un funcionament social global sense més dificultats que les dels membres de la comunitat receptora.

En els resultats de l'enquesta que vàrem fer als immigrants, responien a la pregunta «Què t'ha agradat més?»:

— «El que més m'ha agradat ha sigut conèixer la meua parella lingüística. Ha sigut una experiència molt important per parlar millor el català i per a la integració.»

— «M'ha agradat aquest intercanvi d'idees i aprendre català.»

— «Conèixer la cultura de l'altre (llengua, costums, expressions, menjar...)»

— «Enriquir-nos mútuament quant a llengua i cultura.»

— «Compartir grans moments i cultures diferents.»

— «Intercanviar experiències i coneixements.»

— «Adonar-nos que tots tenim preocupacions similars.»

— «Enriquir-nos tots: catalans i immigrants.»

Pensem en el neguit que pot tenir una persona que no se senti d'enlloc, és a dir, que no sigui reconeguda com a membre de la societat d'acollida ni tampoc de la societat d'origen.

2. *Motiva l'aprenentatge i fomenta el lligam emocional*

La motivació és imprescindible per a l'aprenentatge i l'ús d'una llengua. Així ho confirmen diversos especialistes en la matèria i també les persones que han participat en el projecte. La voluntat d'aprendre de l'adult és un factor fonamental per al desenvolupament del seu aprenentatge. L'adult aprèn per la gran motivació intrínseca que presenta en relació amb la formació; si l'adult no està motivat, l'aprenentatge és impossible.

El coneixement lingüístic no té exclusivament un valor instrumental. Si aquesta és només l'única defensa, estem condemnats al fracàs. No només el coneixement d'una llengua ha de ser útil, sinó que ha de tenir un valor instrumental i emotiu.

En aquest cas, la pregunta que els vàrem fer va ser: «Què destacaries d'aquesta experiència?» Escoltem les opinions dels protagonistes:

— «Des del primer dia, m'ha sorprès la sinceritat amb què em parlava, sobretot de vivències personals, de la família, de l'arribada a Catalunya. Això em va obligar a ser sincera i la nostra relació ha esdevingut molt sòlida i rica.»

— «Que no ens ha costat gens fer-nos amics.»

— «La confiança i l'agraïment rebuts. La quantitat de coneixements que he après i l'experiència viscuda.»

— «La seva mentalitat oberta i la capacitat de treball. Que tinguem moltes preocupacions de caire ètic en comú.»

— «La facilitat que hem tingut de connectar amb una persona de cultura i país tan diferent.»

— «L'amistat.»

De fet, la idea més repetida i remarcable dels participants d'aquesta experiència ha estat «ens hem fet molt amics».

3. *Facilita la inclusió social*

De vegades, sentim en jornades que es fan sobre la immigració que la inclusió social és prioritària a la integració lingüística. Aquestes opinions oblidem que, per als adults, el fet de compartir un codi lingüístic és bàsic per a la inclusió social. Les dues coses són complementàries i pensem que, perquè es

produeixi una bona inclusió social, hi ha d'haver també una bona incorporació a la comunitat lingüística.

Els immigrants tenen, quan arriben, la necessitat i la urgència de trobar habitatge, tenir feina, portar els fills a l'escola... Hi ha, però, una altra necessitat que és consubstancial amb la primera i que potser no es percep tan imprescindible com l'altra, però la'n considerem inseparable: la inclusió social.

Actuar sobre la formació lingüística influeix en el desenvolupament dels processos personals i això facilita la inserció. La llengua no és per si mateixa un element d'inclusió social, sinó que és l'eina que els permet relacionar-se amb l'entorn que els envolta, conèixer altres persones i fer ús dels recursos que la societat ofereix. Per als autòctons també és acceptar aquesta realitat, i participar en aquest projecte comporta també conèixer l'altre, fer amics, etc.

La llengua ja no és un objectiu per si mateixa. No es tracta d'haver d'analitzar a classe les característiques morfològiques, sintàctiques o lèxiques, sinó de centrar l'interès en la competència comunicativa, és a dir, els coneixements lingüístics, però també en altres d'extralingüístics com l'ús, elements de caire social, cultural..., que permeten adequar la llengua a cada situació comunicativa de manera adient.

Aquesta experiència ha mostrat als aprenents models de components socioculturals en situacions reals. Les activitats que han generat aquestes relacions (sopar amb colla, anar al cine o al bar, jugar a futbol, trobar-se amb els amics i la família de la parella...) els han permès viure situacions importants de conèixer, difícils de percebre i necessàries per viure en la societat d'acollida; aquests components socioculturals que són ocults (símbols, creences, rituals, pressuposicions...) que serveixen per orientar-se i permeten ser competent en la societat d'acollida.

Són força il·lustratius els protagonistes d'aquests esquetxos que emet TV3 i que han protagonitzat persones que ara viuen aquí, i que manifesten els interessos següents:

- «Integrar-me millor i fer noves amistats.»
- «Conèixer la meva parella i passar unes tardes tan maques.»
- «Conèixer gent.»
- «Conèixer altres persones.»
- «La convivència i aprendre la llengua del país per integrar-me una mica més.»

4. *Complementa l'aprenentatge de l'aula amb la pràctica al carrer*

Aprendre una llengua és sobretot aprendre a comunicar-se. Aprendre a manejar les estructures d'una llengua no té gaire sentit si l'aprenent no domina les estratègies per relacionar les estructures amb les funcions comunicati-

ves en situacions reals. Un aprenent d'una llengua estrangera necessita oportunitats per treballar les estratègies comunicatives. Practicant fora de l'aula té l'oportunitat de desplegar-les i millorar la seva competència lingüística en situacions reals i molt diverses, d'una manera eficaç i autònoma.

El 100 % dels participants autòctons constaten que els seus interlocutors han millorat la fluïdesa lingüística. Aquest avenç és reconegut pel 100 % dels aprenents.

Un alumne argentí assegura que «és important practicar català fora de classe, ja que és on ets més natural i parles sense tanta vergonya» (*El Mundo*, 7 de juny de 2003).

Una participant catalana nascuda a Madrid comparteix l'experiència amb un ghanès i una equatoriana. Ella els recomana: «Quan sortiu al carrer, parleu sempre en aquesta llengua.» Ella és una voluntària que coneix molt bé aquest procés i afegeix: «És més important que parleu en català, encara que cometeu errors, que no pas que no ho intenteu.» L'objectiu, diu, «és que s'apropiïn del català com a llengua de comunicació, que ells siguin protagonistes del que diuen» (*El 9 Nou*, 9 de juny de 2003).

5. *Consciència els autòctons de la responsabilitat social de la llengua*

La llengua és un fet absolutament individual, però la responsabilitat que la nostra llengua s'usi és també de tots. La responsabilitat social respon a cada una de les persones que formem part de la societat: a alguns com a simples ciutadans, i a d'altres, com a representants de col·lectius sindicals o empresarials, d'entitats, d'associacions, d'empreses, o senzillament com a mares i pares, ens pertoca en el grau de responsabilitat social corresponent preservar el territori, la cultura, la llengua..., perquè aquesta responsabilitat social crea un flux retroactiu cap als membres d'aquesta societat que la reforça, i es retroalimenten mútuament. No podem oblidar que la llengua és un bé comú que hem heretat, que cal preservar, que hem de transmetre i millorar. Aprendre una llengua no ha de ser només un esforç dels estrangers, sinó una tasca que requereix la participació i complicitat de tota la societat.

Cal, doncs, que el català sigui una llengua de prestigi i popular. Ens fan falta models que parlin en català i, si pot ser, en un bon català (esportistes, polítics, cantants, actors i actrius, periodistes, professionals...). Es tracta de generar un espai simbòlic comú als que vivim i treballem a Catalunya.

Així ho expressen els participants (autòctons), que és a partir d'aquest projecte que s'han adonat d'aquesta responsabilitat. Els participants, amb la seva solidaritat efectiva i real, són la clau per al manteniment d'un sistema democràtic i la via més efectiva de responsabilitat lingüística i social:

Una de les participants declarava en una entrevista a *El 9 Nou* (9 de juny de 2003): «Si no cuidem el català nosaltres qui ho farà?»

Un altre participant exposa en l'enquesta de valoració: «Quan ets conscient del canvi de llengua, no és tan difícil mantenir una conversa en català malgrat que l'altra persona no el parli.»

El canvi lingüístic dels catalans el perceben ben aviat; una argentina que fa deu mesos que viu a Vic declarava a *El Mundo* (7 de juny de 2003): «Quan vaig a comprar el pa o qualsevol altra cosa i dic “bon dia” ja em noten l'accent i automàticament se m'adrecen en castellà. És llavors quan jo els dic que “sis-plau” que em parlin en català.»

Després d'aquesta experiència, una part considerable dels participants immigrants (47 %) afirmen que ara s'adrecen als desconeguts en català.

6. *Estimula la participació ciutadana i aquesta reverteix en els partits polítics*

Miguel Herrero y Rodríguez de Miñon a l'article «La vertebració nacional de la societat civil» publicat a la revista *Idees* opina que: «La participació ciutadana és importantíssima no solament per mitjà dels partits polítics, sinó també al marge d'aquests [...]. Només la pressió de l'opinió pública, la pressió constant de la societat civil segregant idees i exigències [...] faran possible que els polítics intel·ligents —i en tenim testimonis— sàpiguen fer-se ressò d'aquest desig de la societat civil [...]»

En quin àmbit tenen ressò aquestes activitats? Aquestes activitats tenen influència a petita escala, en un àmbit municipal. És la petita acollida, la que estableix una relació personalitzada amb la gent, i fa creïble el model de societat en l'àmbit local. Ara bé, serveixen de ben poca cosa, si no es complementen amb una acollida general que abracci tots els aspectes, des del lingüístic, fins a l'escolar, laboral..., una gran acollida que es complementa amb la petita acollida; una necessita l'altra.

Per això constatem que en l'àmbit municipal hem tingut el reconeixement, el suport i els mitjans que han fet falta i hem aconseguit la implicació de la societat civil, que s'ha complementat amb el suport de la classe política local.

CONCLUSIÓ

Parlem una estona és una activitat que ha estat valorada molt positivament per tots els participants. S'han aconseguit els dos grans objectius proposats: parlar català amb els autòctons i fer-hi amics. Moltes de les parelles es continuen trobant i per tant, no han donat per acabada aquesta experiència. Per la nostra part continuarem treballant en aquest mateix camí i amb vista a

la propera activitat pensem augmentar les tasques conjuntes amb la participació d'amics o familiars dels participants. El 94 % dels participants han manifestat que hi tornarien a participar.

AGRAÏMENTS

Finalment i per acabar voldria agrair a la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans haver-nos convidat en aquesta Jornada i haver-nos confiat aquesta exposició. També voldria donar les gràcies a totes les persones que treballen al Centre de Normalització Lingüística per la seva feina del dia a dia; a tots els participants, ja que sense ells no hauria estat possible l'activitat; als ajuntaments consorciats d'Osona pel suport i la confiança que ens tenen; al Consell Comarcal pel finançament de la sortida; a Òmnium Cultural per haver volgut compartir aquesta experiència, i a tots vostès per haver-me escoltat.

DOLORS SOLÀ